

УДК 330.322:338.43:658.7

Д. В. Дробот,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 "Менеджмент",
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0911-2460>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.4.217

МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПОРУШЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ

D. Drobot,
Applicant of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty 073 "Management",
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

MECHANISMS FOR ATTRACTING INVESTMENTS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF DISRUPTION OF LOGISTICS CHAINS

Аграрний сектор України в умовах повномасштабної війни зазнав суттєвих трансформацій, пов'язаних із руйнуванням виробничої та транспортної інфраструктури, блокадою морських портів, обмеженням експортних можливостей та зростанням логістичних витрат. Порухення логістичних ланцюгів негативно вплинуло на фінансову стійкість аграрних підприємств, знизило їхню інвестиційну привабливість і ускладнило доступ до внутрішніх та зовнішніх джерел капіталу. За таких умов актуалізується проблема пошуку ефективних механізмів залучення інвестицій, здатних забезпечити безперервність виробничих процесів, адаптацію аграрного бізнесу до нових ризиків та формування передумов для післявоєнного відновлення галузі.

Метою статті є наукове обґрунтування та систематизація механізмів залучення інвестицій в аграрні підприємства в умовах порушення логістичних ланцюгів та високої економічної невизначеності. У процесі дослідження використано методи системного й структурно-функціонального аналізу, порівняння, узагальнення, а також аналізу статистичних та аналітичних матеріалів відкритих джерел, що дозволило комплексно оцінити сучасний стан інвестиційної діяльності в аграрному секторі України.

У статті доведено, що логістичні обмеження істотно змінюють інвестиційну поведінку аграрних підприємств і потенційних інвесторів, зумовлюючи зростання ризиків, подовження термінів окупності проєктів та необхідність додаткових гарантій. Обґрунтовано, що ефективне залучення інвестицій у таких умовах можливе лише за умови поєднання державних, міжнародних та ринкових інструментів фінансування. До ключових механізмів віднесено державні програми підтримки аграрного бізнесу, пільгове кредитування та портфельні гарантії, залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій і донорських структур, а також використання інноваційних фінансових інструментів, зокрема аграрних розписок та аграрних нот.

Особливу увагу приділено ролі страхування воєнних і політичних ризиків як важливого чинника підвищення довіри інвесторів до аграрного сектору. Наголошено на доцільності спрямування інвестицій у розвиток альтернативної логістичної інфраструктури, внутрішню переробку сільськогосподарської продукції та формування вертикально інтегрованих агробізнес-моделей, що дозволяє зменшити залежність від зовнішніх логістичних каналів і підвищити додану вартість продукції. Також підкреслено значення земельної реформи та використання землі як інвестиційного активу й ліквідної застави для розширення фінансових можливостей аграрних підприємств.

Практична цінність результатів дослідження полягає у можливості їх використання при формуванні державної інвестиційної політики у сфері аграрної економіки, розробленні програм підтримки сільськогосподарських підприємств, а також у практиці фінансового планування та інвестиційного менеджменту агробізнесу. Запропоновані механізми сприятимуть активізації інвестиційної діяльності, підвищенню стійкості аграрних підприємств до логістичних та економічних шоків й створенню передумов для сталого розвитку аграрного сектору України в післявоєнний період.

The agricultural sector of Ukraine in the conditions of a full-scale war has undergone significant transformations associated with the destruction of production and transport infrastructure, the blockade of seaports, restrictions on export opportunities and the growth of logistics costs. The disruption of logistics chains has negatively affected the financial stability of agricultural enterprises, reduced their investment attractiveness and complicated access to domestic and foreign sources of capital. Under such conditions, the problem of finding effective mechanisms for attracting investments that can ensure the continuity of production processes, adapt agricultural business to new risks and create prerequisites for the post-war recovery of the industry is becoming more urgent.

The purpose of the article is to scientifically substantiate and systematize the mechanisms for attracting investments in agricultural enterprises in the conditions of disruption of logistics chains and high economic uncertainty. The research process used methods of systemic and structural-functional analysis, comparison, generalization, as well as analysis of statistical and analytical materials from open sources, which allowed a comprehensive assessment of the current state of investment activity in the agricultural sector of Ukraine.

The article proves that logistical constraints significantly change the investment behavior of agricultural enterprises and potential investors, leading to increased risks, extended project payback periods, and the need for additional guarantees. It is substantiated that effective investment attraction in such conditions is possible only if state, international, and market financing instruments are combined. Key mechanisms include state programs to support agricultural business, preferential lending and portfolio guarantees, attracting resources from international financial organizations and donor structures, and the use of innovative financial instruments, in particular agricultural receipts and agricultural notes.

Particular attention is paid to the role of military and political risk insurance as an important factor in increasing investor confidence in the agricultural sector. The expediency of directing investments into the development of alternative logistics infrastructure, internal processing of agricultural products, and the formation of vertically integrated agribusiness models is emphasized, which allows reducing dependence on external logistics channels and increasing the added value of products. The importance of land reform and the use of land as an investment asset and liquid collateral for expanding the financial capabilities of agricultural enterprises is also emphasized.

The practical value of the research results lies in the possibility of their use in the formation of state investment policy in the field of the agrarian economy, the development of support programs for agricultural enterprises, as well as in the practice of financial planning and investment management of agribusiness. The proposed mechanisms will contribute to the intensification of investment activity, increasing the resilience of agricultural enterprises to logistical and economic shocks and creating the prerequisites for the sustainable development of the agricultural sector of Ukraine in the post-war period.

Ключові слова: залучення інвестицій; логістичні ланцюги; логістичні обмеження; інвестиційні механізми; фінансування агробізнесу; державна підтримка; міжнародні фінансові організації; воєнні ризики; економічна невизначеність; інвестиційна привабливість.

Key words: investment attraction; logistics chains; logistical constraints; investment mechanisms; financing of agribusiness; state support; international financial organizations; war risks; economic uncertainty; investment attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрний сектор України відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки на національному та глобальному рівнях. Проте повномасштабна війна та пов'язані з нею ризики серйозно підірвали стійкість та ефективність

аграрного бізнесу. Зокрема, воєнні дії призвели до порушення логістичних ланцюгів (блокада морських портів, руйнування інфраструктури тощо), що ускладнило експорт сільгосппродукції та суттєво скоротило валютні надходження в галузь. За оцінками, наприкінці 2025 р. обсяги експорту агропродукції через українські порти впали майже на 47% порівняно з попереднім роком через ракетні удари по

інфраструктурі Одеси та дунайських портів [1]. Сумарно у 2025 р. Україна експортувала агропродукції на \$22,5 млрд — це на 8,8% менше, ніж роком раніше. Скорочення експорту негативно вплинуло на валютну виручку та фінансові можливості аграріїв, ускладнивши своєчасну підготовку до посівної кампанії (закупівлю насіння, пального, добрив) [1].

Війна завдала аграрному сектору прямих збитків на суму близько \$8,8 млрд (станом на 2023 р.) — знищено або пошкоджено сільгосптехніку, елеватори, склади, тваринницькі ферми [2; 3]. Непрямі втрати оцінюються в понад \$83 млрд. Найбільше постраждала логістична інфраструктура — морські порти, залізничні вузли, великі зерносховища, що є критичними елементами ланцюга постачання продовольства [3]. У прифронтових районах ситуація особливо складна: зруйновані дороги й мости, заміновані поля, дефіцит робочої сили та зростання витрат на виробництво зірвали виробничі цикли і обмежили доступ фермерів до ринків збуту [4]. Таким чином, проблема полягає в тому, що порушення логістичних ланцюгів внаслідок війни різко знизило прибутковість та інвестиційну привабливість аграрних підприємств, ускладнивши їх доступ до фінансових ресурсів. Вирішення цієї проблеми є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору, адже агросектор залишається однією з опор економіки (близько 19% ВВП та понад 70% валютної виручки країни у 2024 р.) та забезпечує продовольчу безпеку й зайнятість сільського населення [3]. В умовах кризи постає нагальне завдання — знайти ефективні механізми залучення інвестицій, які дозволять підтримати діяльність аграрних підприємств, адаптувати їх до нових логістичних реалій і закласти фундамент для повоєнного відновлення галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематику інвестиційного розвитку аграрного сектору досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, у класичних працях В. Базилевича, І. Бланка, А. Гайдучького та інших сформовано теоретичні засади управління інвестиціями та фінансами в сільському господарстві. Однак повномасштабна війна в Україні актуалізувала нові аспекти, пов'язані з ризиками воєнного часу та порушеннями логістики, які раніше не були предметом глибокого аналізу.

Сучасні публікації свідчать, що успішна адаптація інвестиційних стратегій аграрних

підприємств в умовах війни потребує поєднання державної підтримки, міжнародного фінансування та інноваційних рішень. Зокрема, Поліщук О. А. [5] у своїй роботі відзначає, що зміни в макроекономічному середовищі, порушення логістичних ланцюгів, загрози втрати активів і обмеження доступу до фінансів змушують агробізнес переглядати підходи до інвестування. Він обґрунтовує необхідність гнучких інвестиційних стратегій та співпраці з міжнародними партнерами для збереження конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах кризи. У дослідженні Поліщук О. Т. та Поліщука О. А. [6] про перспективи інвестування в Україні після 2022 р. визначено, що агропромисловий комплекс належить до найбільш перспективних для вкладень сфер, а ефективно залучення іноземних інвестицій потребує міжнародної підтримки, державних програм стимулювання та структурних реформ.

Окремі роботи аналізують інвестиційну діяльність саме в аграрному секторі в умовах війни. Зокрема, Логоша Р. В. та співавтори [7] досліджують напрями активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств під час воєнного стану та в період повоєнного відновлення, акцентуючи увагу на необхідності відновлення логістики та інфраструктури як передумови інвестиційного підйому. Вони відзначають, що порушення ланцюгів постачання продукції та зменшення прибутковості стримують інвесторів, тому потрібні нові механізми залучення капіталу і гарантування його захисту.

У цілому, аналіз останніх публікацій показує, що науковці заклали основу для розуміння проблеми та пропонують загальні шляхи її вирішення (державна підтримка, міжнародні фінансові вливання, інновації). Водночас слід відмітити недостатню розробленість конкретних аспектів, зокрема механізмів практичної реалізації залучення інвестицій в аграрні підприємства за умов логістичних обмежень. Багато прикладних питань залишаються відкритими — від страхування воєнних ризиків для інвесторів до створення спеціальних інструментів фінансування аграріїв. Як підкреслює Поліщук О. А., незважаючи на наявні дослідження, чимало теоретичних і практичних проблем інвестування в агросекторі під час війни залишаються невирішеними, що зумовлює потребу подальших наукових пошуків [5]. Саме невирішеним аспектам — механізмам залучення капіталу в аграрну сферу в умовах порушених ланцюгів поставок — присвячено дану статтю.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є визначення та обґрунтування механізмів залучення інвестицій в аграрні підприємства за умов порушення логістичних ланцюгів. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: проаналізувати чинники, що впливають на інвестиційну активність аграрного бізнесу в кризових логістичних умовах; окреслити інструменти та підходи, які вже використовуються або можуть бути використані для стимулювання інвестицій в агросекторі під час війни; надати науково обґрунтовані рекомендації щодо формування сприятливого інвестиційного клімату в сільському господарстві, зважаючи на ризики та обмеження логістичного характеру. Виконання поставлених завдань дозволить запропонувати цілісний комплекс механізмів, спрямованих на підтримку та розвиток аграрних підприємств через залучення капіталу попри діючі логістичні виклики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вплив порушення логістичних ланцюгів на інвестиційну привабливість агросектору. Воєнні ризики та перебої в постачанні продукції суттєво погіршили інвестиційний клімат в українському АПК. Логістичні проблеми призводять до затримок виконання експортних контрактів, збільшення витрат на транспортування та зниження виручки аграріїв, що в сукупності знижує рентабельність агробізнесу. Так, блокада чорноморських портів України спричинила затримку експорту мільйонів тонн зерна, поглибивши світову продовольчу кризу та підірвавши довіру інвесторів [5]. Збитки та недоотримані доходи означають, що багато господарств не можуть самостійно фінансувати модернізацію чи розширення виробництва. Окрім того, зростають ризики неплатежів та дефолтів за кредитами, що робить банки та інвестфонди більш обережними. На думку експертів, середні та малі фермерські господарства зможуть працювати в умовах збитковості не більше трьох років, після чого їм загрожує банкрутство [3]. Тому забезпечення безперервності логістики та компенсація втрат аграріїв є передумовою відновлення інвестиційної активності.

Водночас аграрний сектор продемонстрував певну гнучкість та здатність адаптуватися до нових умов. Зокрема, експорт зерна був частково перенаправлений з морського транс-

порту на альтернативні шляхи — залізницею і автотранспортом до портів ЄС [3]. Завдяки ініціативі "шляхи солідарності" (EU-Ukraine Solidarity Lanes) вдалося налагодити постачання продукції через європейську транспортну мережу. За даними Єврокомісії, з травня 2022 р. по листопад 2025 р. за цими альтернативними маршрутами було перевезено понад 205 млн тонн українських товарів, у тому числі близько 97 млн тонн агропродукції (близько 89 млн тонн зерна, олійних та похідних) [8]. Це дозволило запобігти повному колапсу експорту, проте пропускна здатність західних кордонів та дунайських портів залишається обмеженою. Наявні наземні та річкові маршрути не повністю компенсують морські перевезення, а їхня вартість значно вища, що знижує конкурентоспроможність української продукції на світових ринках. Отже, постає завдання залучення інвестицій саме у розвиток логістичної інфраструктури та зниження логістичних витрат, паралельно з пошуком інших шляхів підтримки аграріїв.

У кризових умовах держава відіграє провідну роль у стимулюванні інвестиційної діяльності. В Україні було запроваджено низку програм, покликаних полегшити фінансовий тягар на аграріїв та знизити ризики для інвесторів. Серед таких механізмів — пільгове кредитування під державні гарантії, відшкодування відсоткових ставок, субсидії на страхування посівів тощо. Наприклад, діє програма портфельних гарантій для кредитування малого та середнього агробізнесу: держава гарантує до 80% суми кредиту, що стимулює банки позичати кошти навіть в умовах підвищеного ризику. Також з 2022 року запрацювали спеціальні грантові програми для агропідприємств (на закладку садів, теплиць, переробку), які фактично є інвестиціями напряду з бюджету та міжнародних фондів у розширення виробництва.

Окремо варто відзначити механізм державних гарантій на воєнні ризики для інвесторів. Війна зробила питання страхування політичних і воєнних ризиків центральним для будь-якого проєкту. У відповідь на це в 2023—2024 рр. Україна спільно з партнерами (країнами G7, Світовим банком, багатосторонніми агенціями) почала формувати систему страхування воєнних ризиків та гарантій для іноземних інвесторів. Зокрема, обговорюється створення міжнародного трастового фонду гарантування інвестицій, який покриватиме страхові випадки, пов'язані з військовими діями. 2026 року в Україні фактично формується унікальний сег-

мент "агроінвестицій з воєнною премією": інвестори готові вкладати під вищу, ніж у мирних країнах, норму прибутку, якщо ризики будуть компенсовані державними та донорськими гарантіями [9]. Таким чином, ризик із суто негативного фактора перетворюється на елемент інвестиційної формули: інвестор питає не "чи є ризик?", а "чим і ким цей ризик застраховано". До процесу залучені міжнародні донорські інструменти, експортно-кредитні агенції, воєнні гарантійні механізми та державні програми підтримки [9]. Наприклад, уряд США через корпорацію DFC та Світовий банк (MIGA) вже надають страхування інвестицій в Україні від воєнних політичних ризиків, що значно підвищує привабливість таких проектів для бізнесу.

Додатково уряд працює над удосконаленням нормативної бази для державно-приватного партнерства (ДПП) та концесій, аби залучити приватний капітал у відбудову інфраструктури, в тому числі аграрної логістики. Показовим є оголошення в 2023—2024 рр. конкурсів на концесію морських портів (наприклад, порт Чорноморськ) навіть під час війни — це сигнал інвесторам про готовність держави співфінансувати проекти і створювати сприятливі умови для окупності таких інвестицій. Отже, через поєднання прямих фінансових вливань, фіскальних стимулів і механізмів страхування держава створює базові передумови для повернення інвестицій в агросектор.

Невід'ємним джерелом інвестиційних ресурсів для українського АПК у воєнний час є міжнародна спільнота — фінансові установи, уряди партнерів, донорські фонди. Такі організації, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Європейський інвестиційний банк, агенції США (DFC, USAID) тощо, розгорнули програми підтримки українських аграріїв. Механізми підтримки різноманітні: від пільгових кредитів і грантів до участі в акціонерному капіталі компаній. Часто застосовується блендінгове фінансування (змішане кредитування) — поєднання позик від МФО з грантами або гарантіями від урядів донорів, що дозволяє суттєво знизити вартість капіталу та ризики.

Показовий приклад — фінансування агрохолдингу МХП (Миронівський хлібопродукт) у 2023 р.: IFC, ЄБРР та DFC об'єднали зусилля для надання пакету фінансування на \$480 млн, щоб підтримати операційну діяльність компанії в умовах війни. У цій структурованій угоді IFC

надала \$130 млн, ЄБРР — \$100 млн, а DFC (США) — \$250 млн позики; при цьому частина ризиків покрита гарантіями урядів (Великої Британії, Іспанії, Канади та ін.) та донорськими фондами [2]. Кошти спрямовано на рефінансування боргів, підтримку виробництва курятини та зерна, а також розширення потужностей "зеленої" енергетики (біогаз), щоб зменшити залежність від традиційних ресурсів. Цей кейс продемонстрував ефективність механізму: міжнародні фінінституції беруть на себе частину ризиків і надають довгостроковий капітал, що дозволяє стратегічному агропідприємству утриматися на плаву та продовжити інвестиції в розвиток навіть під час війни.

Окрім точкових великих угод, донори підтримують та дрібніші проекти: створюються фонди підтримки фермерів, реалізуються грантові програми для закупівлі генераторів, сушарок, будівництва сховищ тощо. FAO разом з урядами низки країн (ЄС, Японія, Канада та ін.) впроваджує план екстреного відновлення агросектору України на 2026—2028 рр., який передбачає фінансування відновлення виробничих активів, розмінування сільгоспземель та розвиток ринково орієнтованого виробництва [4]. Станом на початок 2026 р. активний портфель проектів FAO в Україні становить близько \$26 млн, та потрібна мобілізація додаткових ресурсів для масштабного відновлення агропродовольчого сектору. [4]. Отже, міжнародна фінансова підтримка компенсує брак внутрішніх інвестиційних ресурсів та знижує ризики, сигналізуючи приватному капіталу про довіру до галузі. Водночас важливою умовою є координація зусиль та прозорість використання коштів, аби залучені ресурси максимально сприяли стійкості логістики та виробництва.

В останні роки в Україні активно розвиваються спеціалізовані фінансові інструменти, покликані полегшити аграріям доступ до позикового та інвестиційного капіталу. Традиційним інструментом стали аграрні розписки — спосіб отримання кредиту під заставу майбутнього врожаю. З 2015 р. (старту пілотного проєкту) та дотепер система аграрних розписок дозволила сотням дрібних та середніх фермерів залучити кошти під товарне забезпечення, яке зрозуміле кредиторам. За роки існування цього інструменту укладено тисячі угод, а його юридична ефективність підтверджена практикою (виконавчий напис нотаріуса у разі невиконання зобов'язань дозволяє кредитору швидко стягнути заставний урожай).

Новітнім кроком стало впровадження аграрних нот. У лютому 2024 р. Верховна Рада ухвалила Закон України "Про аграрні ноти", який набрав чинності з 1 січня 2025 р. [10]. Аграрна нота — це новий цифровий фінансовий інструмент, по суті неемісійний цінний папір, що посвідчує зобов'язання поставки аграрної продукції в майбутньому під отримане фінансування. На відміну від аграрної розписки, нота існує тільки в електронній формі і обліковується в депозитарній системі України. Це відкриває доступ до організованих ринків капіталу — аграрні ноти можуть вільно відчужуватися, передаватися у заставу, купуватися іноземними інвесторами через кореспондентські відносини депозитаріїв [10]. По суті, аграрна нота інтернаціоналізує інструмент аграрної розписки: кредиторами можуть виступати не лише поставальники матеріально-технічних ресурсів або банки, а й широке коло інвесторів, включно з іноземними фондами. Закон забороняє використання розписок та нот одночасно тим самим боржником щодо одного предмета застави, але розширює перелік можливого заставного забезпечення — під аграрну ноту можна передавати продукцію рослинництва, тваринництва та первинної переробки. Це особливо актуально зараз, коли фермери прагнуть отримати фінансування не тільки під майбутнє зерно, а й, наприклад, під продукцію переробки (олію, борошно), що підвищує їхню гнучкість. Також аграрна нота має вдосконалений механізм примусового виконання зобов'язань через автоматизовану систему виконавчого провадження [10], що додає впевненості інвесторам. Очікується, що запуск аграрних нот пожвавить кредити та інвестиції в галузь, адже зробить залучення коштів більш технологічним, швидким та доступним для міжнародного капіталу.

Крім аграрних нот, в Україні активно розвиваються інші фінансові інструменти для аграрного сектору: зокрема, аграрні облігації, фонди фінансування аграрних проектів, краудфандингові платформи. Великі агрохолдинги все частіше випускають єврооблігації чи залучають кошти шляхом приватного розміщення боргових цінних паперів. Для дрібніших компаній цікавою опцією є краудінвестинг — залучення інвестицій від багатьох дрібних інвесторів через спеціалізовані онлайн-платформи, які дозволяють профінансувати, наприклад, будівництво елеватора чи молочнотоварної ферми в обмін на частку прибутку. Такі моделі тільки починають з'являтися, але в умовах обмеженого банківського кредитування вони виг-

лядають перспективно. У 2026 р. на ринку також з'являються агрооблігації — корпоративні облігації аграрних підприємств, які можуть придбаватися інвестиційними фондами та приватними особами. Наприклад, деякі трейдери і переробні підприємства випускають облігації з погашенням за 1—2 роки під досить високий відсоток, аби профінансувати оборотний капітал. Інвестори погоджуються на такий інструмент, оскільки бачать можливість заробити більше, ніж на депозити, а ризики частково знижуються гарантіями чи заставами (за облігаціями часто надається заставу у вигляді товару або майна). Таким чином, формується нова екосистема фінансових інструментів в агросекторі, орієнтована на залучення коштів навіть за умов волатильності і ризиків, шляхом більшої гнучкості та різноманіття джерел фінансування.

В умовах порушених логістичних ланцюгів одним з ключових напрямів, куди спрямовуються інвестиції, є створення альтернативної інфраструктури та оптимізація ланцюгів постачання. Війна оголила залежність українського агроекспорту від декількох морських портів; у відповідь держава і бізнес інвестують у розширення пропускної спроможності західних кордонів та дунайських портів. Так, значні кошти спрямовані на модернізацію прикордонних залізничних переходів з ЄС, будівництво перевалочних терміналів на Дунаї (в портах Ізмаїл, Рені) та придбання мобільних перевантажувачів для перевалки зерна на кордоні. Наприкінці 2025 р. Румунія оголосила про придбання порту Джурджулешти (Молдова) на р. Дунай для розвитку транзитних потужностей, що фактично інтегрує український дунайський коридор з європейською логістикою. Такі кроки збільшують довгострокову впевненість у тому, що навіть за відсутності повноцінного морського судноплавства Україна зможе експортувати значні обсяги продукції, а отже, інвестиції в виробництво не будуть марними.

Іншим трендом, стимульованим війною, стала переорієнтація агробізнесу на внутрішню переробку та виробництво продукції з більшою доданою вартістю. Якщо раніше значна частка інвестицій вкладалася у нарощування валового виробництва сировини (зерна, олійних), то у 2025—2026 рр. спостерігається стрімке зміщення фокусу на глибоку переробку сільгоспсировини [9]. Логістичні виклики і обмеження експорту стимулювали будівництво внутрішніх переробних підприємств — заводів із глибокої переробки зерна (наприклад, виробництва

крохмалю, глютену, біоетанолу), олійноекстракційних заводів, комбікормових заводів, об'єктів харчової промисловості. Ідея полягає в тому, щоб експортувати менші за обсягом, але дорожчі продукти, зменшуючи залежність від масових перевезень зерна. Наприклад, тонна експортованої олії "коштує" логістично у кілька разів дешевше, ніж тонна соняшнику, з огляду на вищу ціну одиниці ваги. Таким чином, інвестуючи в переробку, агрокомпанії зменшують вплив логістичних проблем на свій бізнес. Для багатьох зовнішніх інвесторів такі проекти теж привабливіші та зрозуміліші за вкладення в ріллю чи зерно: завод із виробництва харчових продуктів або біопалива має прогнозованіші грошові потоки і менше залежить від погодних умов, ніж поле. Згідно з експертними оцінками, агрокомпанія 2026 року — це часто багаторівневий холдинг, який поєднує виробництво, переробку, зберігання, трейдинг, логістику, експортні операції, фінансові сервіси та IT-платформи [9]. Прибутковість формується не лише "з поля", а й за рахунок оптимізації ланцюга постачання, доступу до дешевшого капіталу, роботи з деривативами та управління ризиками. Для інвестора це означає появу звичних фінансових інструментів — інвестицій в агрооблігації, участі у приватних фондах, краудінвестингу в переробні підприємства, фінансування експортних угод, інвестицій у логістичні проекти. Така диверсифікація бізнес-моделі агросектору підвищує його стійкість та привабливість, адже генерує кілька джерел доходів і дозволяє гнучко реагувати на вузькі місця логістики.

Окремо слід підкреслити роль відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення, що відбулося у 2021 р., у формуванні нової логіки інвестицій в агросектор. Запуск купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення перетворив землю з пасиву (просто ресурсу для виробництва) на повноцінний фінансовий актив з прогнозованою ліквідністю та зростаючим капіталом [9]. До 2026 р. в Україні розпочався другий етап земельного ринку: окрім фермерів, до купівлі землі долучаються приватні інвестори, інвестиційні фонди, девелоперські компанії та фінансові групи. Інвестиційна привабливість українських чорноземів для неаграрних гравців обумовлена кількома чинниками: по-перше, стартова ціна землі значно нижча, ніж у країнах ЄС; по-друге, агроекспорт навіть у воєнних умовах генерує валютний виторг; по-третє, глобальний попит на продовольство зростає, тому земля розглядається як стратегічний актив [9].

Для залучення інвестицій це відкриває нові можливості. Земля стала ліквідною заставою, яку банки охочіше приймають для забезпечення кредитів агровиробникам. Також з'явилися нові моделі: земля як базис для колективних інвестицій. Все частіше земельні ділянки розглядаються не просто для прямого обробітку, а як вклад в орендні підприємства, кооперативні проекти, аграрні інвестиційні фонди або навіть під інфраструктурні об'єкти (наприклад, будівництво елеватора чи теплиці на купленій землі) [9]. Тобто земельна реформа "розблокувала" величезний обсяг капіталу, раніше скутий мотаторієм. Продаж чи застава землі надала фермерам кошти для інвестицій, а зовнішнім інвесторам — ще один спосіб увійти в агросектор (через купівлю землі з подальшою передачею в оренду або розвитку проектів на ній). Наприклад, наразі фіксуються випадки, коли іноземні фонди скуповують земельні ділянки через афільювані українські компанії, формують земельний банк і вкладають гроші в сучасні технології обробітку, сподіваючись як на операційний прибуток, так і на зростання вартості землі після війни. Таким чином, ринок землі став додатковим механізмом залучення інвестицій, капіталізувавши аграрні активи та інтегрувавши агросектор у глобальний інвестиційний простір.

Отже, основні механізми залучення інвестицій в аграрні підприємства в умовах порушених логістичних ланцюгів можна звести до таких: 1) інструменти державної підтримки (фінансові стимули, гарантії, страхування воєнних ризиків); 2) участь міжнародних фінансових організацій та донорів (пільгове фінансування, гранти, проекти відновлення інфраструктури); 3) розвиток та впровадження спеціалізованих фінансових інструментів для агросектору (аграрні розписки, ноти, облігації, краудфандинг); 4) пріоритизація інвестицій в логістичну інфраструктуру та переробні потужності, що зменшує залежність від вразливих ланок ланцюга поставок; 5) використання можливостей земельного ринку та інших структурних реформ для залучення нового типу інвесторів. Збалансоване застосування цих механізмів здатне забезпечити аграрному сектору необхідний притік капіталу, попри складні умови воєнного часу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У ході дослідження встановлено, що порушення логістичних ланцюгів через воєнні дії

стало одним з ключових чинників спаду інвестиційної активності в аграрному секторі. Скорочення експорту, пошкодження інфраструктури та зростання ризиків негативно позначилися на фінансовому стані агропідприємств та довірі інвесторів. Для розв'язання цієї проблеми необхідне впровадження комплексу механізмів залучення інвестицій, які враховують специфіку кризової ситуації.

По-перше, держава має виступати активним гарантом і співінвестором: продовжувати програми дешевих кредитів, компенсацій і страхування, а також забезпечувати страхування воєнних ризиків для захисту вкладень. По-друге, вкрай важливою є міжнародна співпраця — надання фінансової допомоги та позик від МФО, реалізація спільних інфраструктурних проектів, залучення грантів на відбудову. Без зовнішньої підтримки масштабне відновлення аграрної логістики та виробництва було б неможливим. По-третє, слід розвивати та популяризувати нові фінансові інструменти, що полегшують прихід капіталу в галузь: аграрні ноти, облігації, фонди інвестицій в АПК тощо. По-четверте, інвестиційні пріоритети мають зміститися в бік створення стійких до логістичних збоїв систем — це інвестиції у внутрішню переробку, будівництво елеваторів у безпечних регіонах, розвиток альтернативних транспортних маршрутів (дунайський кластер, західний коридор). По-п'яте, необхідно продовжувати структурні реформи (земельну, податкову, судову), що підвищують загальну привабливість ведення агробізнесу в Україні та зменшують нефінансові ризики.

Науковим результатом роботи є узагальнення механізмів, які вже сьогодні сприяють притоку інвестицій в аграрний сектор України, незважаючи на воєнні виклики. Зокрема, показано, що інтеграція державних, міжнародних та приватних інструментів дозволяє частково компенсувати негативний вплив порушених логістичних ланцюгів і забезпечити діяльність та розвиток аграрних підприємств. Практична цінність отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані органами влади при формуванні політики підтримки АПК, а також самими підприємствами для пошуку оптимальних джерел фінансування в умовах кризи.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі включають кількісну оцінку ефективності окремих механізмів (наприклад, впливу аграрних нот чи воєнних гарантій на обсяг інвестицій), розробку моделей державно-приватного партнерства для відбудови аграрної

логістики, а також вивчення поведінки іноземних інвесторів щодо українського агросектору на різних етапах воєнного та післявоєнного періоду. В цілому, забезпечення інвестиційної привабливості аграрних підприємств в умовах порушених логістичних ланцюгів є багатовимірним завданням, що потребує синергії зусиль держави, бізнесу та міжнародної спільноти. Реалізація окреслених механізмів сприятиме не лише стабілізації сільського господарства під час війни, але й закладе основу для його стійкого розвитку та зростання у повоєнний період.

Література:

1. Атаки на порти скоротили агроекспорт України майже наполовину — експерт. Укрінформ. 2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4080677-...> (дата звернення: 15.01.2026).
2. IFC, EBRD, DFC help bolster Ukrainian agribusiness sector, strengthen global food security. U.S. International Development Finance Corporation — Press release, 2023. URL: <https://www.dfc.gov/media/press-releases/ifc-ebrd-dfc-help-bolster-...> (дата звернення: 12.01.2026).
3. Україна отримує від агросектору 19% ВВП та 70% експортного виторгу. АгроПоліт. 2024. URL: <https://agropolit.com/news/29098-...> (дата звернення: 05.01.2026).
4. ФАО презентувала план відновлення агросектору України на 2026-2028 роки. Delo.ua. 2026. URL: <https://delo.ua/economy/fao-plan-...> (дата звернення: 11.01.2026).
5. Поліщук О. А. Адаптація інвестиційних стратегій аграрного бізнесу в умовах воєнного стану. Бізнес Інформ. 2024. № 11. С. 161—170.
6. Поліщук О. Т., Поліщук О. А. Перспективи інвестування в Україні: виклики в умовах війни та можливості відновлення. Економіка і організація управління. 2024. 4 (56). С. 53—64.
7. Логоша Р. В., Поліщук О. А., Дяченко М. В. Напрями активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення. Формування ринкових відносин в Україні. 2023. № 12 (271). С. 57—65.
8. By November 2025, total value of trade via EU-Ukraine Solidarity Lanes reached ~ €252 billion. EU Neighbours East. 2025. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/.../by-november-2025-total-value-of-trade-via-eu-ukraine-solidarity-lanes-...> (дата звернення: 07.01.2026).
9. Інвестиції в агросектор України 2026: нова логіка капіталу, ризиків і прибутковості. Агронавт. 2025. URL: <https://agronaut.com.ua/practice/21318/> (дата звернення: 18.01.2026).

10. Шевченко Н. Аграрні ноти: новий цифровий інструмент для залучення фінансування в агросектор України. ЕУ в Україні. 2024. URL: https://www.ey.com/uk_ua/insights/.../agrarian-notes-a-new-digital-tool-... (дата звернення: 12.01.2026).

References:

1. Ukrinform (2026), "Agroexport from Ukraine decreased by almost 50% due to Russian strikes on ports — expert", available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4080677-agroeksport-z-ukraini-skorotivsa-na-majze-50-cerez-rosijski-udari-po-portah-ekspert.html> (Accessed 15 January 2026).

2. IFC, EBRD, & DFC (2023), "IFC, EBRD, DFC help bolster Ukrainian agribusiness sector, strengthen global food security" (Press Release), U.S. International Development Finance Corporation, available at: <https://www.dfc.gov/media/press-releases/ifc-ebrd-dfc-help-bolster-ukrainian-agribusiness-sector-strengthen-global-food> (Accessed 12 January 2026).

3. AgroPolit (2024), "Ukraine receives 19% of GDP and 70% of export revenue from the agro-sector", available at: <https://agropolit.com/news/29098-ukrayina-otrimuyu-vid-agrosectoru-19-vvp-ta-70-eksportnogo-vitorgu> (Accessed 05 January 2026).

4. Delo.ua (2026), "FAO presented a plan for the recovery of Ukraine's agro-sector for 2026-2028", available at: <https://ukragroconsult.com/news/fao-prezentovala-plan-vidnovlennya-agro-sektoru-ukrayiny-na-2026-2028-roky/> (Accessed 11 January 2026).

5. Polishchuk, O. A. (2024), "Adaptation of agrarian business investment strategies under martial law", Business Inform, vol. 11, pp. 161—170.

6. Polishchuk, O. T., & Polishchuk, O. A. (2025), "Investment prospects in Ukraine: challenges during the war and recovery opportunities", Ekonomika i organizatsiia upravlinnia, vol. 4(56), pp. 53—64.

7. Lohosha, R. V., Polishchuk, O. A., & Dyachenko, M. V. (2023), "Directions to intensify investment activity in agriculture under martial law and post-war recovery", Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini, vol. 12 (271), pp. 57—65.

8. European Commission (EU Neighbours East) (2025), "By November 2025, total value of trade via EU-Ukraine Solidarity Lanes reached around €252 billion", available at: [https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/by-november-2025-total-value-of-trade-via-eu-](https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/by-november-2025-total-value-of-trade-via-eu-ukraine-solidarity-lanes-reached-around-e252-billion/)

[ukraine-solidarity-lanes-reached-around-e252-billion/](https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/by-november-2025-total-value-of-trade-via-eu-ukraine-solidarity-lanes-reached-around-e252-billion/) (Accessed 07 January 2026).

9. Ahronavt. (2025), "Investments in Ukraine's agri-sector 2026: new logic of capital, risks and profitability", available at: <https://agronaut.com.ua/practice/21318/> (Accessed 18 January 2026).

10. Shevchenko, N. (2024), "Agrarian notes: a new digital tool for attracting financing to Ukraine's agro-sector", EY Ukraine, available at: https://www.ey.com/uk_ua/insights/government-public-sector/agrarian-notes-a-new-digital-tool-for-attracting-financing-to-ukraine-agriculture (Accessed 12 January 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 08.02.26

Процеженовано / Revised: 12.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.02.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з **ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ** (Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292